08-08-2024

Opfordring til kortlægning af arbejdet med bevarelse af den tekniske kulturarv

I bred forstand har industrien en stor aktie i opbygningen af velfærdsstaten og det samfund vi kender i dag. Industrien har været forudsætning for mekanisering af landbruget, for Danmark som moderne søfartsnation og for en række helt særlige danske industrisuccesser som pumper, vindkraft og medico for nu at nævne de mest kendte.

Et antal statsanerkendte museer har den tekniske kulturarv som hovedansvarsområde

- Danmarks Tekniske Museum, Helsingør
- Industrimuseet, Frederiksværk
- Industrimuseet, Horsens
- Energimuseet, Tange
- Brede Værk, Brede

Energimuseet og Brede Værk under Nationalmuseet er hhv. lukningstruet / lukket pga. manglende økonomi / besparelser.

Desuden råder langt de fleste kulturhistoriske museer i større eller mindre grad over genstande, der hører under den tekniske kulturarv.

En meget stor del af bevarings -og formidlingsarbejdet med den tekniske kulturarv i Danmark varetages af diverse foreninger som Sporvejsmuseet, Danmarks Flymuseum i Stauning, en mængde private bil- og motormuseer, tog- og veteranjernbaneklubber, hærhistoriske foreninger, samt en række mindre private specialsamlinger som fx Ringsted Radio Museum, Damptromleklubben etc. etc.

Den tekniske kulturarv varetages desuden af store virksomheder som for eksempel NKT/LK, Tele Danmark, B&O/Struer Museum, Midtkraft, Grundfoss, Danfoss, Falck etc., som har lavet deres eget virksomheds-promoverende ”museum”. Ved salg af virksomhederne eller store omstruktureringer, har vi set at nogle af disse ”museer” delvist er faldet fra hinanden. Det skete f.eks. for Elektroteket (NKT/LK), Fisker & Nielsen, Telemuseet ENIGMA, Telefonmuseet og nu en reduktion af B&O/Struer.

Såvel det frivillige bevarings- og formidlingsarbejde som virksomhedsmuseerne drives i hovedsagen uden koordinering, uden samfundsmæssig sammenhæng og uden museal forankring.

Det er et selvstændigt problem, at der ikke findes vejledning eller regler for bevaring og formidling af tekniske indretninger og transportmidler, hvilket fx har som konsekvens, at Nationalmuseets samling af bevaringsværdige sejlende skibe er udskilt som rekvisitter – ellers kan de ikke bevares.[1]

Det er desuden problematisk, at det frivillige arbejde ikke anerkendes af de statsanerkendte museer, eller at de statsanerkendte museer ikke råder over ressourcer til at hjælpe de frivillige med basale ting som dokumentation og registrering etc.

På forskningsområdet synes i hvert fald nogle af de statsanerkendte tekniske museer at være stort set fraværende, og tilsvarende som med samlingerne er området præget af manglende strategi og koordinering. F.eks. er det slående, at vi trods den megen forskning i besættelsen endnu ikke har fået undersøgt industriens rolle i de fem år.

[1] ZONE-NYT nr. 90 september 2023: Skal det være slut med at pudse en pumpe?

Forskningen varetages først og fremmest af universiteterne, fx CBS' Center for Virksomhedshistorie og Teknologihistorie DTU.

Af netværk kan nævnes Ingeniørforeningens forum for historisk teknologi HITEK.

En arbejdsgruppe med repræsentanter for HITEK, Teknisk Museums Venner, Motorhistorisk Samråd, Dansk Vejhistorisk Selskab og Zone-Redningskorpsets Venner opfordrer kulturministeren til at nedsætte en arbejdsgruppe, der skal kortlægge den nuværende sikring af Danmarks tekniske kulturarv.

Undersøgelsen kan eksempelvis omfatte

- En beskrivelse af, hvad der skal forstås ved dansk teknisk kulturarv, såvel genstandsmæssigt som organisatorisk
- Nogle bud på den nuværende og fremtidige betydning heraf
- En kortlægning af hvilke offentlige og private initiativer der pt. pågår for at sikre denne kulturarv, såvel genstandsmæssigt som organisatorisk og økonomisk
- En kortlægning af forskningsindsatsen på området, herunder hvilke forskningsmidler der er til rådighed, private som offentlige
- En redegørelse for hvorledes den tekniske kulturarv formidles og bevares i vores vigtigste nabolande
- En vurdering af i hvilket omfang den tekniske kulturarv i forsvarlig grad samlet set er sikret for eftertiden, herunder i hvilket omfang de nuværende statslige og private midler der ofres på området anvendes tilstrækkeligt effektivt

Vi foreslår, at arbejdsgruppen får mulighed for at afholde en eller flere konferencer med relevante stakeholdere som led i sit arbejde.

På baggrund af undersøgelsen skal arbejdsgruppen have til opgave at fremkomme med forslag til en national handlingsplan for den fremtidige sikring og bevarelse af den tekniske kulturarv. Handlingsplanen bør indeholde forslag til, hvordan området fremover kan organiseres, finansieres og varetages i samspil mellem statsanerkendte museer, forskningsinstitutionerne, industrien og frivillige foreninger.

Slots- og kulturstyrelsen bør være sekretariat for arbejdsgruppen. Som medlemmer af gruppen kan udpeges repræsentanter for museumsverden, forskningsinstitutionerne, industrien, fagbevægelsen og det frivillige område.

Foran den brændende børsbygning udtalte direktøren for Dansk Erhverv Brian Mikkelsen, at hele grundlaget for velfærdssamfundet var skabt inde i den bygning – og her kan vi så tilføje, at det var teknologien, der gjorde det muligt. Netop derfor har den teknologiske kulturarv krav på mere opmærksomhed og bedre vilkår.

København den 8. august 2024

Michael Deichmann, bestyrelsesmedlem HITEK

Ole Lauridsen, formand Teknisk Museums Venner

Steen Rode-Møller, formand, Motorhistorisk Samråd

Jørgen Burchardt, fungerende formand, Dansk Vejhistorisk Selskab

Frederik Madsen, formand, Zone-Redningskorpsets Venner